

Αμυνα ή φυγή προς τα εμπρός;

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Στο «Βήμα» της περασμένης Κυριακής δημοσιεύτηκαν, και όχι για πρώτη φορά, διάφορα στοιχεία που προσπαθούν να πείσουν τον αναγνώστη ότι κάτι σάπιο υπάρχει στο βασίλειο της ανώτατης παιδείας. Η πείρα με δίδαξε να μην ανακατεύομαι σε υποθέσεις όπου οι αντίδικοι εκτοξεύουν άρθρα νόμων, διατάξεις κανονισμών, αποσπάσματα πρακτικών, και μη εξακριβώσιμα (από εμένα) πραγματικά περιστατικά. Ομολογώ όμως, χωρίς να αποδίδω στην εφημερίδα καμιά πρόθεση, ότι το ρεπορτάζ μου θύμισε μια στρατηγική η οποία έχει ήδη εφαρμοστεί στο εξωτερικό με μεγάλη επιτυχία.

Η στρατηγική αυτή κινείται ως εξής: με το πρώτο βήμα εντοπίζει κάποιο κακώς κείμενο που, κατά γενική σχεδόν ομολογία, πρέπει επειγόντως να αντιμετωπιστεί. Και με το δεύτερο προτείνει μια λύση, η οποία αντλεί τη νομιμότητά της από το υπόρρητο επιχείρημα ότι αν κάτι δεν πάει καλά, οφείλουμε να το διορθώσουμε. Ο συλλογισμός φαίνεται άψογος επειδή αποκρύπτει το γεγονός ότι η λύση που προτείνεται δεν είναι ούτε μοναδική ή αυτονόητη αλλά ούτε και ουδέτερη, εφόσον έχει προκαθοριστεί από μια άκρως ιδεολογική επιλογή. Στην περίπτωση της παιδείας π.χ., οι βελτιώσεις που θέλει να εισαγάγει η κυβέρνηση για να διορθώσει τα κακώς κείμενα εντάσσονται σε μια γενικότερη φιλοσοφία που λέει πως όταν κάτι χωλαίνει προσφεύγουμε στον ιδιωτικό τομέα. Ο οποίος, σύμφωνα με το ισχύον δόγμα, θεραπεύει πάσα νόσο.

Αν κρίνουμε από το τι έχει συμβεί μέχρι σήμερα, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς, η αντίδραση σε αυτή την ιδεολογική επίθεση είναι σχεδόν πάντα αμυντική. Δηλαδή οι υπέρμαχοι του δημόσιου τομέα, με το φόβο ότι οποιαδήποτε συνταγή για λύση θα προέρχεται από τον νεοφιλελεύθερο τσελεμεντέ, κρύβουν το κεφάλι τους στην άμμο και αντιπαραθέτουν μια σειρά από επιχειρήματα τα οποία είναι επιεικώς ισχνά: είτε ότι το πρόβλημα δεν υπάρχει αλλά κατασκευάστηκε εκ του μηδενός και εκ του πονηρού, είτε ότι υπάρχει αλλά έχει μεγαλοποιηθεί, είτε ότι υπάρχει αλλά οφείλεται σε άλλες αιτίες. Το αποτέλεσμα το έχουμε δει πολλές φορές: τα επιχειρήματα των αμυνομένων δεν πείθουν το μεγαλύτερο κομμάτι της κοινωνίας, και ο οδοστρωτήρας του νεοφιλελευθερισμού περνάει τελικά, χωρίς να βρει αντίσταση, επάνω από τους θεσμούς του μεταπολεμικού σοσιαλδημοκρατικού κράτους. Αυτό θα συμβεί αν η Ν.Δ. κερδίσει τις επόμενες εκλογές, έχοντας προηγουμένως ζητήσει ρητά και επίμονα τη λαϊκή εντολή για τις μεταρρυθμίσεις της.

Θα έλεγα ότι η αναταραχή στην παιδεία είναι καλό παράδειγμα αυτής της αδιέξοδης στάσης. Ενώ οι εξεγερμένοι είχαν απόλυτο δίκιο όταν ανέδειξαν την υποχρηματοδότηση ως το κυριότερο πρόβλημα, είχαν ταυτόχρονα άδικο όταν δημιούργησαν τεχνηέντως την εντύπωση ότι είναι και το μοναδικό. (Ή τουλάχιστον το μόνο που τους απασχολεί σοβαρά). Γιατί ακολούθησαν μια τόσο κοντόφθαλμη και αναποτελεσματική τακτική; Νομίζω ότι λειτούργησαν δύο διαφορετικές λογικές, οι οποίες στην πράξη συνέκλιναν. Σύμφωνα με κάποιους που κινούνται ανιδιοτελώς στο ιδεολογικό επίπεδο, η παραδοχή ότι υπάρχουν προβλήματα τα οποία δεν σχετίζονται ούτε με τη χρηματοδότηση ούτε με το δημόσιο χαρακτήρα του πανεπιστημίου θα γινόταν η κερκόπορτα απ' όπου θα πέρναγε η νεοφιλελεύθερη λύση. Αρα μουλαρώνουμε, λέμε ότι για όλα φταίει η κυβέρνηση και τα υπόλοιπα δεν τα συζητάμε καν. Σύμφωνα όμως με ορισμένους ιδιοτελέστατους άλλους, το ισχύον σύστημα πρέπει να διατηρηθεί επειδή τους ωφέλησε ως άτομα, επειδή μέσα απ' αυτό αναδείχτηκαν ή μέσα σ' αυτό βολεύτηκαν. Και ενώ στο δημόσιο λόγο τους παραλείπουν συστηματικά να μνημονεύσουν τα πελατειακά μικροσυστήματα εξουσίας που εκτρέφουν την αναξιοκρατία, τους εκβιασμούς, τις συναλλαγές με τα κόμματα για την ανάδειξη των αυτοδιοικητικών αρχών ή το άρμεγμα του συστήματος, στις κατ' ιδίαν συζητήσεις αυτού του είδους οι πρακτικές όχι μόνο ομολογούνται αλλά αποτελούν θέμα καθημερινής συζήτησης, μόνο που αποδίδονται πάντα σε κάποιους άλλους.

Αν κρίνουμε από το ό,τι έγινε στο εξωτερικό, ο δημόσιος τομέας πρώτα απαξιώνεται και μετά υποτάσσεται. Και για να αποφευχθεί αυτή η νομοτελειακή σχεδόν πορεία, θα πρέπει να κινητοποιηθούν εκείνοι που πραγματικά θέλουν να παραμείνει η παιδεία δωρεάν και το πανεπιστήμιο δημόσιο· όχι γιατί τους συμφέρει ατομικά αλλά επειδή ειλικρινά πιστεύουν ότι το συλλογικό υπερισχύει του ατομικού, ακόμα και όταν πρόκειται για τη δική τους τσέπη και τη δική τους βολή. Αυτοί -και είναι πολλοί αλλά όχι όλοι όσοι διαμαρτύρονται- θα πρέπει απ' ενός να συνεχίσουν να καταγγέλλουν την προφανή βούληση της Νέας Δημοκρατίας να υπονομεύσει κάθε τι μη ιδιωτικό, αποδεχόμενοι όμως απ' ετέρου ότι ο δημόσιος τομέας, όπως λειτουργεί σήμερα, είναι προβληματικός, και για να παραμείνει δημόσιος πρέπει να βελτιωθεί, να θωρακιστεί.

Δηλαδή να αλλάξει μεν, αλλά προς τη σωστή κατεύθυνση. Διαφορετικά θα πάρει το δρόμο που απεύχονται, ενώ αυτοί, σαν τον Ιγκόρ στην ταινία «Φρανκενστάιν Τζούνιор», θα επαναλαμβάνουν την περίφημη ατάκα του: «Καμπούρα; Ποια καμπούρα;».